

Антоніна Головащук,

молодший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський проспект, 3, м. Київ, 03039, Україна
e-mail: antonina41@ukr.net

**БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСІБНИКИ З ЕКОНОМІКИ –
ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРИСТУВАЧІВ**

Досліджуються бібліографічні посібники з економіки, які зберігаються у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Висвітлюється їх роль у забезпеченні інформаційного пошуку джерел науково-економічної інформації.

Ключові слова: бібліографічні посібники, інформація, економіка, підприємництво, банківська справа.

Економічний розвиток неможливий без належного інформаційного забезпечення. Володіння необхідною, своєчасно наданою та достовірною інформацією стає домінуючим чинником для досягнення успіху. Ринкові відносини стимулюють стрімке зростання попиту на економічну інформацію, необхідність у якій з'являється на певному етапі розвитку інформаційних потреб [4, с. 184].

Завдяки стрімкому розвитку економічної думки в Україні значно збагатився вітчизняний ринок профільної літератури, зокрема, бібліографічних видань окремих галузей економіки: менеджменту, підприємництва, банківської справи, комерційної діяльності тощо.

Мета статті – проаналізувати бібліографічні посібники з економіки, визначити їх важливу роль у задоволенні інформаційних потреб користувачів фінансово-економічного напрямку.

Бібліографічні покажчики з економіки орієнтують читача на інформацію з питань економічного розвитку та суміжних тем, сприяють розвитку бізнесу, задовольняють інформаційні запити працівників органів державної та місцевої влади і управління, науковців, а почасти – і студентів. Високий рівень освіти читачької аудиторії зумовлює відповідне висвітлення ділової тематики та глибину аналізу проблем. Отже, покажчики на економічну тематику зорієнтовані на широку читачьку аудиторію [7, с. 198].

© Головащук А., 2019

Потреба в оперативному пошуку необхідної інформації вимагає сучасної систематизації інтелектуального ресурсу, професійного підходу до бібліографічного відображення галузевого документального потоку. Останнім часом серед бібліографічних посібників помітно збільшилася кількість показників з економіки. Поява цих видань зумовлена необхідністю оперативного отримання та повноцінного використання наукової інформації, здійснення пошуку наукових публікацій у відповідних галузях знання. Ці видання дають змогу ефективно вирішувати проблеми користувачів, зокрема пошуку, відбору, систематизації джерел інформації та поглиблення спеціалізації в науці, оперативного аналізу розробок і досягнень у суміжних галузях. Показники допомагають у пошуку інформації з різних галузей і напрямів економіки, що є фундаментом для здійснення нових наукових досліджень.

У хронологічному плані особливе місце серед показників економічної тематики займає «Бібліографічний показник до журналу «Господарство України» («Хозяйство Украины») за 5 років (листопад 1924 р. – жовтень 1929 р.), (Харків, 1929 р.) [1]. З усіх річників «Хозяйства Украины» (від № 4 за квітень 1929 року журнал називається «Господарство України») автор вибрав усі джерела, щоб досягти найбільшої цілісності. Матеріал систематизовано за тематичними розділами з подальшою деталізацією. У межах тем матеріал розміщено за абеткою. З огляду на важливість економічних досліджень показник може викликати зацікавленість науковців з історії економіки, адже видання висвітлює історіографію тем за період з листопаду 1924 по жовтень 1929 рр., зокрема:

I. *Народне господарство Радянського Союзу*: 1) Загальноекономічні огляди. Теорія. Кон'юнктура й динаміка народного господарства. Різні; 2) Проблеми планування народного господарства. П'ятирічка; 3) Промисловість та питання з нею зв'язані. Техніка. Проблема будівництва нових заводів. Проблема сировини; 4) Електрифікація. Дніпрельстан. Водні канали. Транспорт; 5) Питання торгівлі; 6) Питання бюджету й балансу народного господарства. Питання кредиту. Гроші, банки, фінанси; 7) Питання кооперації й колективізації; 8) Хлібозаготівлі. Контрактація. Тракторні станції. Радгоспи. Сільськогосподарська промисловість. Питання індустріалізації сільського господарства. Загальні питання сільського і лісового господарства; 9) Питання праці. Зарплата. Раціоналізація. Державне страхування; 10) Питання колонізації та переселення; 11) ССРР, УСРР й світовий ринок; 12) Міста та міське господарство; 13) Питання

житлобудівництва; 14) Проблеми обліку. II. Світове господарство: 1) Статті загальнотеоретичного змісту. Кон'юнктура. Огляди; 2) Промисловість; 3) Торгівля; 4) Кредит, гроші, банки; 5) Кооперація; 6) Сільське господарство; 7) Робітниче питання; 8) Транспорт. Енергетика. Авіація. III. Критика й бібліографія.

Інформаційні потреби сучасних економістів може задовольнити «Систематизований показник статей з економічних наук, опублікованих у Віснику Львівського інституту внутрішніх справ та у Наукових вісниках Львівського юридичного інституту МВС України і Львівського державного університету внутрішніх справ за 1995–2006 рр.» [11]. Ця невелика за обсягом робота містить систематизований за напрямками наукових досліджень показник статей з економічних наук. Інформацію у ньому згруповано за розділами: Проблеми економічної теорії та практики; Економічна безпека держави; Економічна безпека банку; Економічна безпека підприємства; Тінізація та детінізація економіки; Актуальні проблеми оподаткування; Проблеми боротьби з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом; Протидія економічній злочинності та корупції; Соціальні, продовольчі та екологічні проблеми економіки. У кінці роботи подано алфавітний показник прізвищ авторів.

2017 року з'явився значний за обсягом показник змісту журналу «Вісник Національного банку України» за 1994–2016 роки [2]. Це видання відзначається найбільшою широтою охоплення періодичних видань не тільки з банківської справи, але й інших галузей економіки. Бібліографічний показник вперше подає вичерпну інформацію про періодичне видання за весь період його існування 1994–2016 рр. Книга розкриває глобальні проблеми економіки та максимально інформує читача про публікації з питань банківської справи, фінансово-кредитних відносин, менеджменту, маркетингу, банківського ризику, бухгалтерського обліку, аудиту тощо.

Цікавими, на нашу думку, є певні новації щодо розробленої структури показника, яка є логічною і детально розкриває питання з нашої теми. Значний інтерес для дослідників та науковців становить зібраний матеріал з питань макроекономіки, де відображено актуальні питання грошово-кредитної політики, платіжного балансу, інвестицій, економічних реформ, економічної безпеки, основних макроекономічних показників розвитку України.

Особливо цінною є інформація стосовно банківської справи, що подає опис статей і табличних матеріалів про розвиток і функціонування

банківської системи України, структуру її активів і пасивів, основні показники діяльності, банківську безпеку, фінансовий стан тощо.

Неоціненним на шпальтах цього бібліографічного покажчика є виклад матеріалу про фінансовий ринок, де досліджуються валютний та грошово-кредитний ринки, ринок цінних паперів, проблеми валютно-курсової політики, іпотечного кредитування тощо.

Унікальним, на нашу думку, є бібліографічний опис статей і актуальних матеріалів про новітні інформаційні технології щодо банківської справи, адже на сьогодні вирішення питань інформаційного та програмного забезпечення є вкрай необхідним.

Досить широко на сторінках покажчика висвітлюється зовнішньоекономічна банківська діяльність України, її інтеграція до світової системи розрахунків та надання клієнтам повного комплексу послуг у вигляді експортно-імпорتنих операцій.

Сучасний облік та аудит є важливим складником економічної науки, що забезпечує технологію отримання необхідної інформації про суб'єкти господарювання. Нинішні умови становлення ринкових відносин потребують нових теоретико-методологічних підходів до формування обліково-інформаційних потоків. Інформацію про них подано у розділах «Бухгалтерський облік» та «Нагляд, аудит, контроль».

Досить необхідною та актуальною для студентів, викладачів, дослідників є зібрана бібліографія статей з питань економічної освіти, адже соціально-економічна сфера життєдіяльності загальносуспільної системи в глобальному інформаційному світі домінує над іншими, що вимагає відповідної орієнтації людини в цивілізаційному та соціокультурному просторі та формуванні певного рівня економічних знань, цінностей, орієнтирів і вмінь.

Особливе місце у виданні відведено ілюстрованим нарисам про відомих банкірів та вчених-економістів, зокрема: перших голів Національного банку України Володимира Матвієнка, Вадима Гетьмана, Віктора Ющенка.

Є значущою і потребує особливої уваги представлена інформація з проблем реклами, оскільки реклама – це динамічна сфера людської діяльності, що швидко трансформується та справедливо визначається як частина загальнолюдської культури. Тому, на нашу думку, зібраний матеріал має велике значення та потребує глибокого бібліотечно-інформаційного забезпечення і обслуговування користувачів.

Бібліографічний покажчик змісту журналу «Вісник Національного

банку України» за 1994–2016 роки може слугувати взірцем комплексного дослідження змісту періодичних видань і, отже, є цінним джерелом пошуку інформації з широкого кола проблем фінансової і банківської справи та значним внеском у розвиток галузевої бібліографії України.

У рецензії на покажчик ми вже згадували про те, що хоч і відмічалися певні його недоліки, – наприклад, у виданні не подано географічний і предметний допоміжні покажчики, однак це не применшує колосальну бібліографічну та пошукову роботу автора, українського журналіста, краєзнавця, члена Національної спілки письменників України Дмитра Крохмалюка. Важливим аспектом є те, що покажчик розкриває глобальні проблеми економіки та максимально інформує читача про публікації з банківської справи, фінансового ринку, економічної освіти тощо [3].

Доцільним буде представити бібліографічний покажчик «Світова економічна криза: причини, наслідки, шляхи подолання», який 2015 року підготували співробітники відділу науково-бібліографічної інформації Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [10]. У покажчику крім монографій, збірників, матеріалів наукових конференцій подано також статті з періодичних та продовжуваних видань. Основу покажчика становлять матеріали з питань подолання кризових явищ в економіці України та інших країн світу. Основна частина покажчика складається з шести розділів. Матеріал у більшості з них систематизовано за тематичними та географічними рубриками, у межах рубрик – за алфавітом авторів або назв: спочатку окремі видання (монографії, збірники, автореферати дисертацій та дисертації, далі – статті з журналів, збірників. У розділі «Проблеми дослідження причин прояву і шляхи подолання економічної кризи» представлено літературу, яка охоплює різноманітні проблеми економічної кризи: основні теорії та методологія обґрунтування економічних циклів і криз, теоретико-концептуальні підходи й інструментарій для подолання кризових явищ тощо. Розділ «Кризові явища у світовій економіці» відображає документи, що стосуються світової економіки в цілому, її глобальних проявів та економіки групи країн, які належать до економічних співтовариств. У наступному розділі «Україна і світова економічна криза» подано нормативно-правові документи, описано Закони України, постанови та розпорядження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України тощо. У розділі «Міждержавні об'єднання та країни світу в період економічної кризи» окремими рубриками представлено літературу про економіку країн Співдружності

Незалежних Держав, країн Європи та Європейського Союзу, Азії, Америки, Австралії та Океанії. Документи у розділі «Розвиток антикризового управління в економічній сфері» згруповано за рубриками, у яких висвітлено як загальні питання антикризового менеджменту, так і його специфіку у фінансовій сфері, бізнесі, сільському господарстві, промисловості тощо.

Високу оцінку роботі укладачів було дано в рецензіях на «Бібліографічний покажчик літератури з питань світової економічної кризи початку ХХІ ст.», – у 2016 році на шпальтах журналу «Бібліотечний вісник» (автор О. Дуднік) [5] та «Актуальний бібліографічний покажчик» – у журналі «Вісник Книжкової палати» у 2016 році, (автор С. Кулицький) [6].

Невід’ємною частиною розвитку економіки є підприємництво та комерційна діяльність. З’явилося чимало бібліографічних ресурсів, що висвітлюють особливості становлення підприємництва в Україні, серед яких можна виділити «Підприємництво та комерційна діяльність в Україні». Покажчик складається з двох частин. Перша частина містить джерела, видані з 1992 р. (початку становлення ринкових відносин в Україні) по 2005 р., друга – літературу, що вийшла друком у 1917–2007 рр. і характеризує загальний стан економіки України, відображає напрями і форми підприємницької та комерційної діяльності 1917–1930 рр., а також правові аспекти цієї проблеми.

Отже, бібліографічні посібники з актуальних питань економіки мають велике значення для популяризації економічної науки та висвітлення сучасних її аспектів. У цілому посібники є надійним джерелом для пошуку інформаційних потоків, спрямованих на задоволення як потреб конкретного користувача, так і бібліотечних спеціалістів.

Список бібліографічних посилань

1. Бойко В. *Бібліографічний покажчик до журналу «Господарство України» («Хозяйство Украины») за 5 років (листопад 1924 р. – жовтень 1929 р.)*. Харків, 1929. 48 с.
2. «Вісник Національного банку України» : бібліогр. покажч. змісту, 1994–2016 / авт.-уклад. Д. І. Крохмальюк. Київ, 2017. 479 с.
3. Головащук А. Бібліографічне відображення банківської справи в Україні. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 2. С. 25–27.
4. Дацькова Н. С. Особливості запитів бібліографічної інформації з економіки в НБУВ. *Наук. праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. К., 2003. Вип. 11. С. 184–189.

5. Дуднік О. Бібліографічний покажчик літератури з питань світової економічної кризи початку ХХІ ст. *Бібліотечний вісник*. 2016. № 5. С. 47–48.
6. Кулицький С. Актуальний бібліографічний покажчик. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 10. С. 14–15.
7. Кулицький С. Проблема отримання об’єктивних знань про економічні процеси в Україні з джерел ділової періодики. *Наук. праці Нац. б-ки ім. В. І. Вернадського*. К., 2009. Вип. 25. С. 197–207.
8. *Підприємництво та комерційна діяльність в Україні* : бібліогр. покаж. (1992–2005) / уклад. Л. Ф. Бондаренко, Т. В. Гальченко. Харків, 2006. 168 с.
9. *Підприємництво та комерційна діяльність в Україні. З історії розвитку* : бібліогр. покаж. (1917–1930) / уклад. Л. Ф. Бондаренко. Харків, 2007. Ч. 2. 159 с.
10. *Світова економічна криза: причини, наслідки, шляхи подолання* : бібліогр. покажч. (2008–2012) / уклад. Т. В. Добко, В. Ю. Радченко, В. А. Шкаріна. Київ, 2015. 552 с.
11. *Систематизований покажчик статей з економічних наук, опублікованих у «Віснику Львівського інституту внутрішніх справ» та у Наукових вісниках Львівського юридичного інституту МВС України і Львівського державного університету внутрішніх справ за 1995–2006 рр.* / уклад. В. К. Гришук, Б. О. Кирись, О. Ф. Пасека. Львів, 2007. 31 с.

References

1. Voiko, V. (1929). *Bibliografichnyi pokazhchik do zhurnalnu «Hospodarstvo Ukrainy» («Khoziaistvo Ukrainy») za 5 rokiv (lystopad 1924 r. - zhovten 1929 r.)* [A bibliographical index for the «Enterprise of Ukraine» magazine for 5 years (November 1924 - October 1929)]. Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].
2. Krokhmaliuk, D. I. (Comp.). (2017). *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy* : bibliogr. pokazhch. zmistu, 1994-2016 [Bulletin of the National Bank of Ukraine: bibliographer. pointer content, 1994-2016]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
3. Golovashchuk, A. (2018). Bibliografichne vidobrazhennia bankivskoi spravy v Ukraini. [Bibliographic reflection of banking in Ukraine]. *Visnyk Knyzhkovoї Palaty*, 2, 25-27. [In Ukrainian].
4. Datskova, N. S. (2003). Osoblyvosti zapytiv bibliografichnoi informatsii z ekonomiky v NBUV [Features of queries of bibliographic information on economics in Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadsky]. *Nauk. pr. Nats. bibl. Ukr. im. V. I. Vernadskoho*, 11, 184-189. [In Ukrainian].
5. Dudnik, O. (2016). Bibliografichnyi pokazhchik literatury z pytan svitovoi ekonomichnoi kryzy pochatku KhKhI st. [Bibliographic index of literature on the world economic crisis of the early twenty-first century]. *Bibliotечnyi Visnyk*, 5, 47-48. [In Ukrainian].
6. Kulitskyi, S. (2016). Aktualnyi bibliografichnyi pokazhchik [A current bibliographical index]. *Visnyk Knyzhkovoї Palaty*, 10, 14-15. [In Ukrainian].

7. Kulytskyi, S. (2009). Problema otrymannia obiektyvnykh znan pro ekonomichni protsesy v Ukraini z dzherel dilovoi periodyky [Problem of obtaining objective knowledge about economic processes in Ukraine from sources of business periodicals]. *Nauk. pr. Nats. bibl. Ukr. im. V. I. Vernadskoho*, 25, 197-207. [In Ukrainian].

8. Bondarenko, L. F., Galchenko, T. V. (Comp.). (2006). *Pidpriemnytstvo ta komertsiiina diialnist v Ukraini : bibliohr. pokazh. (1992-2005)* [Entrepreneurship and business in Ukraine: a bibliogr. index (1992-2005)]. Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].

9. Bondarenko, L. F. (Comp.). (2007). *Pidpriemnytstvo ta komertsiiina diialnist v Ukraini. Z istorii rozvytku : bibliohr. pokazh. Ch. 2 : (1917-1930)* [Entrepreneurship and business in Ukraine. From the history of development]: a bibliogr. index. (Ch. 2: (1917-1930). Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].

10. Dobko, T. V., Radchenko, V. Yu., Shkarina, V. A. (Comp.). (2015). *Svitova ekonomichna kryza: prychny, naslidky, shliakhy podolannia : bibliohr. pokazhch. (2008-2012)* [World economic crisis: causes, consequences, ways to overcome: a bibliogr. index (2008-2012)]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

11. Grishchuk, V. K., Kirys, B. O., Pasekova, O. F. (Comp.). (2007). *Systematychnyi pokazhchuk statei z ekonomichnykh nauk, opublikovanykh u «Visnyku Lvivskoho instytutu vnutrishnikh sprav» ta u Naukovykh visnykakh Lvivskoho yurydychnoho instytutu MVS Ukrainy i Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav za 1995-2006 rr.* [A systematic index of articles on economics, published in the «Bulletin of the Lviv Institute of Internal Affairs» and in the Scientific Bulletins of the Lviv Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the Lviv State University of Internal Affairs for 1995-2006.]. Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

Antonina Holovashchuk,

Junior Researcher, Vernadsky National Library of Ukraine

3, Holosiivskyi ave., Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: antonina41@ukr.net

Bibliographic manuals on economics – an important component of information provision of users

Bibliographic economics guides, which are stored in the funds of the Vernadsky National Library of Ukraine, are studied. Their role in providing information search of sources of scientific and economic information is highlighted.

Keywords: bibliographic manuals, information, economics, entrepreneurship, banking.

Стаття надійшла до редакції 8.04.2019 р.